

ЯКІСТЬ АВТОНОМНОСТІ У ПРОТИДІІ МАНІПУЛЯТИВНОМУ ВПЛИВУ ЗМІ: ОРІЄНТИРИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ

Гурлева Т.С.

Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України

У часи соціально-економічних змін, труднощів, пов'язаних з війною на сході України, жорсткого й агресивного інформаційного протистояння, ЗМІ цілеспрямовано використовуються для впливу на масову свідомість, формування певних уявлень, настроїв, настановлень, переконань, стереотипів поведінки людей, груп, цілих спільнот. Вплив, зауважує В. О. Татенко, може бути прямим, безпосереднім, відкритим, очікуваним, зрозумілим і, навпаки, – опосередкованим, непрямим, прихованим, неочікуваним, підступним, незрозумілим і навіть загадковим. Маніпулятивний вплив – це такий, що суперечить суб'єктно-вчинковому принципу і відповідним критеріям, оскільки він розрахований на нейтралізацію, а інколи й на ліквідацію суб'єктного потенціалу в того, на кого цей вплив спрямовується [5, с. 54, 139].

Маніпуляція завжди шкідлива, вважає Л. О. Сасіна, тому що веде до ущемлення особистості – людина одержує соціальну травму, втрачає віру в вищі цінності. Навіть відомі філософи А. Камю, Е. Фромм та інші відносили маніпуляцію до патологічних (неетичних, аморальних) явищ [4].

Маніпулятивний вплив є деструктивним. На противагу йому ми розглядаємо конструктивний вплив на людину, який здійснюється у процесі діалогічного спілкування двох і більше людей. Важливою особливістю діалогу є визнання права опонента на власну позицію, відмова від тиску на його волю, переконування його справедливістю своїх аргументів. Діалог – це можливість людини розширити межі своєї свідомості, відкрити нові цінності і смисли, що є базою для розуміння світу, осмислення свого призначення, власного життєвого шляху (В. М. Панферов, Л. І. Рюмшина, Н. В. Чепелева та ін.). Це, за М. М. Бахтіним, подія, спів-буття, зустріч з іншим, спільне проживання

людей, коли вони готові до розуміння [1]. Діалог можливий між суб'єктами і впливає на розвиток суб'єктності особистостей, адже, як пише В. О. Татенко, «лише у взаємодії (взаємовпливах) з автономним, самодостатнім суб'єктом, який вільно чинить із себе, розвивається за своїми власними законами, я можу сподіватися на власний автентичний розвиток і можливість суб'єктно-вчинкового способу буття» [5, с. 188].

Важливою якістю суб'єкта, який вступає у діалог, є автономність. Автономність або «ефективна самостійність», за Г. С. Пригіним, є однією з найважливіших інтегративних якостей особистості, яка відображає високий ступінь сформованості системи свідомої регуляції, яку можна розглядати і як тип суб'єктної регуляції, і як тип активності особистості [3, с. 9]. За нашим визначенням, автономність особистості означає її самостійність, незалежність, є показником рівня особистісної зрілості, індикатором позитивного спрямування особистісного розвитку, умовою й ознакою становлення внутрішнього морального закону людини [2].

Мета статті – дослідити зв'язок якості автономності зі здатністю особистості протистояти негативному маніпулятивному впливу ЗМІ і намітити орієнтири продуктивної психологічної допомоги особистості через друковані мас-медіа.

Нами встановлено, що потребою сучасних громадян України є отримання не лише інформації про психологічні стани і суспільні явища, а й фахової допомоги у пошуку і відновленні власних ресурсів у подоланні життєвих криз. Така допомога, за результатами методу анкетного опитування мешканців різних регіонів країни, різного віку, статі і соціального статусу, є прийнятною як під час прямого, безпосереднього контакту з психологом, так і через ЗМІ – телебачення, газети, радіо тощо. Психологічну допомогу респонденти очікують отримати: під час очної зустрічі з психологом – 53,8%, через текстові, друковані ЗМІ (преса, інтернет-сайти та ін.) – 42,3%, через телефон довіри – 3,9%. Взагалі психологічної допомоги потребують 48,1% громадян, хоча здебільшого вони незадовільно оцінюють її якість (48% – як «більш-менш», інші – «погано», «ніяк», і лише «добре» – 16%). Основними темами, які актуальні і можуть бути висвітлені для населення через ЗМІ взагалі, названі наступні: проблеми виживання, розуміння ситуації, надії на майбутнє для себе і своєї родини, самопомоги і взаємодопомоги у стресових ситуаціях, питання освіти і працевлаштування. Серед особистих проблем перші місця посіли: здоров'я, робота, кар'єра, взаємини з батьками і дітьми, проблеми співчуття, патріотизму, духовного розвитку та ін.

Важливим є не лише правильне сприйняття інформації, застосування в житті набутих знань, але й критичне осмислення

людиною усього того, що вона отримує через різні джерела. На вибіркове ставлення до відомостей і рекомендацій, їх вибагливий аналіз, внутрішнє протистояння явним чи замаскованим маніпулятивним діям через ЗМІ впливає автономність.

Для виявлення особистісно-типологічних особливостей суб'єктної регуляції діяльності, а саме автономності як риси суб'єктності особистості у громадян України застосовувався тест Г. С. Пригіна «Автономність – Залежність». Методика діагностує два основних типи людей: «автономних» (незалежних, самостійних) і «залежних» (несамостійних), а також виділяє третю групу – «невизначених» (чи «автономні-залежні» або «змішані»), котрих не можна віднести з достатньою мірою визначеності ані до «автономних», ані до «залежних», бо у них приблизно рівно виражені особливості, що притаманні як першому, так і другому типу [3, с. 137].

Суб'єкти автономного типу характеризуються більш відкритою пізнавальною позицією у порівнянні з залежними, відрізняються наполегливістю, цілепрямованістю, більш розвинутим самоконтролем, схильністю до самостійного виконання робіт. У залежних ці риси майже не виявляються, а їхня навчальна діяльність пов'язана в основному з опорою на вказівки і поради з боку більш обізнаної й авторитетної особи. Незалежні суб'єкти більш задоволені власним життям, вміють своєчасно вносити корективи у свої плани і програми за зміни умов діяльності, їм характерна адекватна самооцінка і впевненість у собі. Така особистість поважає й цінує себе й іншу людину (чим, напевно, забезпечуються суб'єкт-суб'єктні стосунки між тими, хто вступає у взаємодію, що, у свою чергу, сприяє розвитку якості автономності у партнерів по комунікації). Автономні учасники спілкування проявляють здібність ефективно здійснювати керівництво і контроль за діяльністю групи, а також виконувати різні функції в груповій взаємодії. Найбільш ефективними вважаються групи саме з автономних особистостей, а також із людей змішаного типу.

За методикою Г. С. Пригіна, громадяни України, які прийняли участь у пілотажному дослідженні, розподілились за групами наступним чином: автономних – 40%, залежних – 28%, людей, що відносяться до змішаного типу – 32%. Виявилось, що жінки більш залежні, ніж чоловіки, а люди зрілого віку і старі більш автономні, ніж юнаки і молодь.

За допомогою анкетного опитування визначено особливості очікування кожної із груп від психологічної допомоги через друковані ЗМІ. Так, більшості читачам-отримувачам психологічної текстової допомоги прийнятний такий виклад матеріалу, який містить як загальну інформацію про події і явища, так і таку, яка налаштовує на

роздуми, формування особистої думки, «розмову» з автором статті, тобто передбачає діалог з психологом. До речі, такі клієнти відносяться зазвичай до групи автономних особистостей. У той час як читачі, які віднесені до групи залежних, більш орієнтовані на конкретні вказівки і рекомендації психолога, а значить можуть бути і більш піддатливими до шкідливих маніпулятивних впливів. Громадяни, які належать до групи «змішаних», послуговуються статтями з різними типами викладу. На питання, на скільки часто («завжди», «часто», «інколи», «ніколи») і яку саме громадяни потребують інформацію у текстових ЗМІ, отримано такі відповіді: 58,4% опитаних «завжди» і «часто» очікують інформацію для роздумів, 30,4% – «завжди» і «часто» ждуть інформаційні, пізнавальні відомості, 12% – «часто» потребують конкретних вказівок і рекомендацій.

Нам цікаво було дізнатися, наскільки часто наші співвітчизники стикаються з маніпулятивним впливом через друковані засоби масової інформації, і те, чи вирізняють вони спроби автора друкованого тексту встановити діалог з читачем. Так, виявляється, з маніпулятивним впливом в друкованих ЗМІ «часто» і «завжди» стикається 63% респондентів, а з діалогічним – 7,7% «завжди» і 65,4% – «інколи». До маніпуляцій у ЗМІ читачі ставляться негативно, бо це «дратує», «злить», «значить хочуть обдурити, не поважають», а до діалогу – навпаки, позитивно, бо «хочеться прислухатися», «довіряєш», «приємно від такого спілкування» тощо.

Отже, опитані громадяни України здебільшого орієнтовані на діалогічне спілкування через друковані ЗМІ. Наявність значної кількості автономних читачів-клієнтів, а також немалий відсоток залежних, вимагає від авторів-психологів сформованості даної якості, аби досягти діалогічності спілкування з людиною, що потребує психологічної допомоги, сприяти її критичному сприйняттю й усвідомленню як суто психологічної, як і будь-якої іншої інформації, протидії негативним маніпулятивним медіа-впливам.

Література:

1. Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества / М. М. Бахтин. – М. : Искусство, 1986. – 445 с.
2. Гурлева Т. С. Особливості розвитку автономності у дошкільному віці / Т. С. Гурлева // Психолог довкілля. – 2 (19). – 2011. – С.9–13.
3. Прыгин Г. С. Психология самостоятельности: монография / Г. С. Прыгин. – Ижевск, Набережные Челны: Изд-во Института управления, 2009. – 408 с.
4. Сасіна Л. О. Маніпуляція як засіб впливу на поведінку людини / Л. О. Сасіна // Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика : матеріали міжнар. наук.-практич. конф., Харків, 24-25 берез. 2016 р. – Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – С. 233–235.
5. Татенко В. О. Соціальна психологія впливу: Монографія / В. О. Татенко. – К.: Міленіум, 2008. – 216 с.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
імені М. В. Остроградського

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Національний університет «Острозька академія»

Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського

**ПСИХОЛОГІЧНІ КООРДИНАТИ РОЗВИТКУ
ОСОБИСТОСТІ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

Збірник наукових матеріалів

II Всеукраїнської науково-практичної конференції

17 травня 2017 року

Полтава

Редакційна колегія:

С.Д. Максименко – академік НАПН України, доктор психологічних наук, професор (*голова редакційної колегії*); *М.І. Степаненко* – доктор філологічних наук, професор; *Н.В. Чепелева* – академік НАПН України, доктор психологічних наук, професор; *В.О. Моляко* – академік НАПН України, доктор психологічних наук, професор; *М.Л. Смульсон* – академік НАПН України, доктор психологічних наук, професор; *Л.М. Карамушка* – член-кореспондент НАПН України, доктор психологічних наук, професор; *О.М. Кокун* – член-кореспондент НАПН України, доктор психологічних наук, професор; *О.І. Бондарчук* – доктор психологічних наук, професор; *Л.З. Сердюк* – доктор психологічних наук, професор; *С.П. Яланська* – доктор психологічних наук, професор; *О.В. Бацилева* – доктор психологічних наук, професор; *Л.В. Засекіна* – доктор психологічних наук, професор; *І.М. Біла* – доктор психологічних наук, професор; *Р.В. Каламаж* – доктор психологічних наук, професор; *В.Ф. Моргун* – кандидат психологічних наук, професор; *М.Т. Другус* – кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник; *І.В. Яворська-Ветрова* – кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник; *Р.М. Білоус* – кандидат психологічних наук, доцент; *Н.М. Атаманчук* – кандидат психологічних наук, доцент; *Т.М. Дзюба* – кандидат психологічних наук, доцент; *І.М. Коренева* – кандидат педагогічних наук, доцент (*члени редакційної колегії*).

Психологічні координати розвитку особистості: реалії та перспективи : збірник наукових матеріалів ІІ Всеукр. наук.-практ. конф. (17 травня 2017 р., м. Полтава). – Полтава : Видавець Шевченко Р.В., 2017. – 223 с.

У збірнику наукових матеріалів представлені праці науковців України, в яких висвітлюються найбільш актуальні науково-прикладні проблеми психологічної науки в системі освіти. Основний акцент зроблено на розкритті психологічних аспектів таких напрямів психологічного знання як: психологічні особливості становлення та розвитку особистості в освітньому просторі; психолого-педагогічні умови організації навчально-професійної діяльності молоді в умовах суспільних реалій; психологія розвитку творчих компетентностей особистості: практико-орієнтований аспект; психологічні аспекти здоров'язбереження й здоров'ятворення в ускладнених умовах життєвого середовища; психолого-педагогічна допомога особистості в ситуаціях життєвих змін.

Збірник адресований викладачам психології вищих навчальних закладів, аспірантам, студентам, працівникам у галузі практичної психології, науковцям, психологам, іншим фахівцям, які цікавляться сучасним станом розвитку психологічної науки.

Матеріали опубліковані в авторській редакції.

УДК 159.923.2 (082)

*Рекомендовано до друку на засіданні вченої ради
Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка
(протокол №14 від 4 травня 2017 року)*

ЗМІСТ

Атаманчук Н.М. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОСТІ В ДІТЕЙ.....	3
Алексєєв А.І. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ФАКТОРИ ВИНИКНЕННЯ СТРАХУ СМЕРТІ У ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ (ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ).....	6
Бацилєва О.В. ЯКІСТЬ ЖИТТЯ ЯК ІНТЕГРАЛЬНИЙ ПОКАЗНИК СТАНУ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ	9
Безмен М.Г. ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ТА ФАКТОРИ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ Й ЗДОРОВ'ЯТВОРЕННЯ В УСКЛАДНЕНИХ УМОВАХ ЖИТТЄВОГО СЕРЕДОВИЩА.....	13
Березко І.В. ТЕХНОЛОГІЇ САМОПРОЕКТУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ПІД ЧАС ВАЖКИХ СОМАТИЧНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ	15
Біла І.М. МОДЕЛЬ ТА ШКАЛА РОЗВИТКУ БАЗОВИХ ХАРАКТЕРИСТИК ЗДІБНОСТЕЙ ДИТИНИ.....	19
Білоус Р.М., Мартиненко Д.В. САМОКОНТРОЛЬ МОЛОДІ ЯК ПРЕДИКТОР ЗАДОВОЛЕНОСТІ ЖИТТЯМ.....	23
Вішнікіна Л.П., Япринець Т.С. ПСИХОДИДАКТИЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ГЕОГРАФІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ.....	26
Гандзілевська Г.Б. МЕТАФОРИЧНІ НАРАТИВИ УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ- ЕМІГРАНТІВ У ВИМІРІ ЖИТТЄВИХ РЕСУРСІВ ОСОБИСТОСТІ.....	29
Герасименко Л.В. ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ЗРІЛОСТІ ПІДЛІТКІВ: ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ.....	33

Грицук О.В. ЕМОЦІЇ І КОГНІЦІЇ ОСОБИСТОСТІ	36
Гуменюк В.О. КОРЕКЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ІЗ ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ.....	39
Гурлева Т.С. ЯКІСТЬ АВТОНОМНОСТІ У ПРОТИДІЇ МАНІПУЛЯТИВНОМУ ВПЛИВУ ЗМІ: ОРІЄНТИРИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ	43
Давидюк С.Г., Бабенко А.В. ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПІДЛІТКІВ.....	47
Данів М.М. НЕВЕРБАЛЬНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОЇ МІЖОСОБИСТІСНОЇ ВЗАЄМОДІЇ.....	49
Дзюба Т.М. ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ПРОФЕСІЙНОГО САМОСТАВЛЕННЯ ТА НЕАДЕКВАТНОГО СТИЛЮ КЕРІВНИЦТВА В ОСВІТНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ.....	53
Дригус М.Т. САМОЕФЕКТИВНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА ЕКОЛОГІЧНОГО ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ.....	57
Жданюк Л.О. ЕМОЦІЙНЕ СТАВЛЕННЯ ДО НАВЧАННЯ У СТУДЕНТІВ	60
Зарецька О.О. ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ НАРАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ	63
Льїна Н.М. ТВОРЧІ МОЖЛИВОСТІ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ В УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЯХ.....	66
Карамушка Л.М. ВИДИ СОЦІАЛЬНОЇ НАПРУЖЕНОСТІ В ОРГАНІЗАЦІЇ	70
Карпенко З.С. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МЕДІАСОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ	74

Катрушова Л.О. ВИВЧЕННЯ ОСОБИСТІСНОЇ СХИЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ ДО КОНФЛІКТНОЇ ПОВЕДІНКИ В УМОВАХ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА МЕДИЧНОГО ВНЗ УКРАЇНИ	78
Коваленко О.Г. ПРОФЕСІЙНА ЗАЙНЯТІСТЬ ЛІТНІХ ЛЮДЕЙ ТА ЇХНЕ ПСИХОЛОГІЧНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ	80
Кокур О.М., Кравченко Д.Г., Панасенко НМ. ВИЗНАЧЕННЯ ЧИННИКІВ САМОЗДІСНЕННЯ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ	83
Коломієць М.Б. ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ В УМОВАХ СУСПІЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ.....	87
Коренева І.М. ОСВІТА ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЯК ВАЖЛИВА УМОВА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДІ В УМОВАХ СУСПІЛЬНИХ РЕАЛІЙ.....	90
Кірічек В.В. ЦІННІСНО-СМИСЛОВА СФЕРА ОСОБИСТОСТІ З ПРОТИПРАВНОЮ ПОВЕДІНКОЮ	92
Кмець А.М., Армен Л.М. ЗМІСТ ТА ТИПОЛОГІЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМІСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ	95
Лебединська Г.О. ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПЕРЕКОНАНЬ ЯК КОМПОНЕНТА ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМІСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	99
Лисянська Т.М. ОСОБЛИВОСТІ АПАРАТНИХ ЗАСОБІВ ЯК ВИХОВНИХ МЕХАНІЗМІВ У ПІДЛІТКІВ.....	102
Любимцева Н.П. ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО УМОВ НАВЧАННЯ	104
Матласевич О.В. ЗДАТНІСТЬ ДО САМОРОЗВИТКУ У СТРУКТУРІ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ СУЧАСНИХ УЧИТЕЛІВ ТА ВИКЛАДАЧІВ ВНЗ.....	108

Мерзлякова О.Л. ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ ПРАЦІ ВЧИТЕЛЯ	112
Міська О.В. ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ЕКОЛОГО-ПРОСВІТНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ «ДЕСНЯНСЬКО- СТАРОГУТСЬКИЙ»	118
Моляко В.О. АСПЕКТИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ	121
Моргун В.Ф. ФЕНОМЕН «ЦЕНТР – ПРОВІНЦІЯ»: БАГАТОВИМІРНІСТЬ МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ ТА ПСИХОЛОГІЧНИХ ПАРАДОКСІВ	128
Мусяка Н.І. ПРОГНОСТИЧНА САМООЦІНКА ЯК ДЕТЕРМІНАНТА ОСОБИСТІСНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ШКОЛЯРА	134
Мушегов О.М. СУБ'ЄКТИВНА КОМФОРТНІСТЬ ЯК ПСИХОЛОГІЧНА ДЕТЕРМІНАНТА САМОЕФЕКТИВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ	138
Наконечна М.М. ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ІНТЕРСУБ'ЄКТНИХ ВІДНОСИН	141
Носова І.Є. КРИЗОВІ ЯВИЩА УКРАЇНИ ЯК ЧИННИК ЖИТТЄВИХ ЗМІН ОСОБИСТОСТІ	143
Пенькова О.І. ЦІННІСНО-ОРІЄНТАЦІЙНІ ЧИННИКИ СТАНОВЛЕННЯ ПРОЦЕСУ САМОВДОСКОНАЛЕННЯ У ПІДЛІТКОВОМУ І ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ	146
Пільгук Т.С. КОМУНІКАТИВНІСТЬ ЯК КРИТЕРІЙ ДОСЯГНЕННЯ ТВОРЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ-ПОЧАТКІВЦІВ	149
Плаксій Т.М. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДРУЖБИ	151
Подлесна Г.В. АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ КРЕАТИВНОСТІ У МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ- ВЕТЕРИНАРІВ	154

Портницька Н.Ф., Тичина І.М. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ДО РОБОТИ ІЗ ДІТЬМИ З ВАДАМИ РОЗУМОВОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ІНТЕРНАТНИХ ЗАКЛАДІВ	158
Розумна Н.І. ОСОБЛИВОСТІ СУЇЦИДАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ В РАННІЙ ЮНОСТІ.....	161
Савицька І.М. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ СТУДЕНТІВ У ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАННЯХ.....	165
Самілик В.І. ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ДО ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ.....	167
Сизоненко А.В. ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН	170
Соловей Я.Г. ПСИХОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ СТАНОВЛЕННЯ МУЗИЧНО- ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ.....	174
Солод Ю.В. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ СПІЛКУВАННЯ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ.....	177
Титаренко А.С. ПСИХОЛОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ У ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ	181
Тиханська Е.Д. ДЕВІАНТНА ПОВЕДІНКА В ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ	184
Уманець А.В. ПРОБЛЕМИ КОПІНГА У ПРАВОПОРУШНИКІВ ПІД ЧАС ДОПИТУ	188
Фалькова І.М. ДО ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ САМОЕФЕКТИВНОСТІ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У КОНТЕКСТІ ІДЕЙ Г. С. КОСТЮКА	192
Хроленко М.В. ЗНАЧЕННЯ ДІЯЛЬНІСНО-ПОВЕДІНКОВОЇ КОМПОНЕНТИ У ФОРМУВАННІ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ СТУДЕНТІВ.....	195

Хабірова Л.І. ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ІНІЦІАТИВИ УЧНІВ ЯК ПСИХОЛОГО- ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ.....	198
Шевченко О.М. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ НЕГАТИВНИХ ПСИХОЕМОЦІЙНИХ СТАНІВ У СТУДЕНТІВ ПЕРШОГО КУРСУ	201
Яворська-Ветрова І.В. ДО ПИТАННЯ ПРО РОЗВИТОК САМОСТАВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ В ОНТОГЕНЕЗІ.....	205
Яланська С.П. РОЗВИТОК ТОЛЕРАНТНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ: ПСИХОЛОГО- ПЕДАГОГІЧНИЙ ПІДХІД	208
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....	212